

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-03 נבון נ' סול ציפ בע"מ

בפני כבוד השופט רון סוקול, סגן נשיא

התובע **עופר נבון**
ע"י ב"כ עוה"ד ג' ברלל

נגד

הנתבעת **סול ציפ בע"מ**
ע"י ב"כ עוה"ד א' מאיר ואח'

פסק דין

1. חברת סול ציפ בע"מ יוסדה בשנת 2010 כחברת הזנק (סטרט-אפ) שעסקה בפיתוח של שבבים מבוססי אנרגיה סולארית. התובע, עופר נבון, היה עובד של החברה מיום היווסדה. במהלך שנות עבודתו הוקצו לתובע אופציות לרכישת מניות של החברה אשר הומרו בשלב מאוחר יותר למניות. הקצאת המניות נעשתה על פי תכנית הקצאה המאושרת בהתאם לסעיף 102 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש]. האופציות הוקצו, כדרישת מס הכנסה, לחברת נאמנות שהחזיקה באופציות, ועם מימושן המשיכה והחזיקה במניות החברה שהוקצו לה עבור התובע.

2. בתביעתו בתיק זה, עותר התובע להצהיר כי הוא בעל מניות בחברה וככזה עומדות לו כל הזכויות המוענקות לבעל מניות, לרבות הזכות להשתתף ולהצביע באספות בעלי המניות והזכות לקבלת מידע.

כפי שיפורט להלן, המחלוקת בין הצדדים עוסקת בשאלה האם לתובע מעמד כלשהו בחברה כל עוד המניות מוחזקות עבורו על ידי הנאמן, והאם מעמד זה מקנה לו זכויות כשל בעל מניות בחברה.

רקע

3. חברת סול ציפ בע"מ (להלן: החברה) יוסדה כחברת הזנק (סטרט-אפ), העוסקת בפיתוח שבבים המבוססים על אנרגיה סולארית. מייסדי החברה, אשר נרשמו כבעלי מניותיה הראשונים, היו ד"ר שני קיסר ומר רם פרידלנדר (עמ' 25 לפרוטוקול). בתחילת דרכה פעלה החברה בחממה טכנולוגית, חממת מופ"ת ביהודה בע"מ. התובע, עופר נבון, הועסק על ידי החברה מיום ייסודה ולמעשה עובדי החברה היו שלושה: המייסדים והתובע. לטענת התובע, כפי שיפורט להלן, הוא לא נרשם כבעל מניות ביחד עם המייסדים, רק מהטעם שבאותה עת הועסק גם בחברה נוספת, ולאור חששם של הצדדים מפני העלאת טענות מצד מעסיקתו הנוספת של התובע ביחס לזכויות השונות בשבב. אולם, בפועל נהגו הצדדים כאילו גם הוא בין מייסדי החברה.

4. בחודש 12/2009 נערך ונחתם הסכם העסקה בין החברה לבין התובע בגדרו נקבעו תנאי העסקתו בחברה (נספח "ב" לתצהיר ת/8 ונספח 7 לתצהיר נ/3) (להלן: הסכם העסקה). בכותרת

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

ההסכם נרשם כי הוא נערך ביום 6/12/2009 אולם ההסכם נחתם על פי הרשום בו בימים 23/12/2009 ו-24/12/2009. בהתאם להסכם ההעסקה, נקבע כי התובע יתחיל לעבוד בחברה החל מיום 1/1/2010 בתפקיד של אחראי על ניהול תהליכים - DIRECTOR OF PROCESS MANAGEMENT.

5. בהסכם נקבעו תנאי העסקתו של התובע ובין היתר נקבע בסעיף 3.7, כי בנוסף למשכורתו, ובכפוף לתכנית הקצאת מניות לעובדים שתאושר עד לא יאוחר ממרץ 2010, יהיה התובע זכאי לקבל 806 אופציות לרכישת 806 מניות החברה. בהסכם נקבעו גם מועדי הענקת האופציות ותנאי המימוש שלהן. נקבע גם כי ההקצאה תיעשה על פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], הקובע תנאים המבטיחים הטבת מס אליהם אתייחס בהמשך.

6. על תכנית להענקת האופציות לעובדים הוחלט בפועל כבר ביום 28/3/2009 (נספח 6 לנ/3). נציין כבר עתה, כי על מנת ליהנות מהטבת המס על פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, נדרש המעסיק (לענייננו - החברה) להעביר את התכנית לאישור פקיד השומה (להלן: תכנית ההקצאה). בתכנית ההקצאה נקבע כי הקצאת האופציות והמניות לעובדים תיעשה באמצעות נאמן. הנאמן שנבחר היה חברת אס.ג' אס. נאמנויות בע"מ, כיום חברת אלטשולר שחם נאמנויות בע"מ, והסכם הנאמנות איתה נחתם ביום 12/4/2010 (נספח 8 ל-3/נ, להלן: הסכם הנאמנות).

7. בהתאם להסכם ההעסקה ותכנית ההקצאה הוקצו לתובע 804 מניות של החברה (לא הובאו הסברים לשוני בין מספר המניות שפורטו בהסכם ההעסקה לבין מספר המניות שפורטו בכתב ההקצאה). מחיר המימוש למניה נקבע ל-0.01 ₪ ומועדי ההקצאה נקבעו אף הם בהתאם להוראת הסכם העסקה (כתבי הענקת האופציות צורפו כנספח "ג" לתצהיר התובע - ת/8).

8. בשנת 2011 העניקה החברה לתובע 441 אופציות נוספות ובשנת 2012 הוענקו לו 180 אופציות נוספות. סך הכול הוענקו לתובע אופציות ל-1,425 מניות.

מתברר כי בשלב כלשהו פוצלו המניות כך שכל מניה פוצלה לעשר מניות (ראו עמ' 14 לפרוטוקול).

8. מאישור חברת מיטב דש נאמנויות בע"מ שניתן ביום 16/6/2014 עולה כי בסך הכל הוחזקו עבור התובע 14,250 מניות של חברת סולצ'יפ בע"מ בנאמנות (נספח ה' ל-ת/8). לגרסת התובע, הנסמכת על דו"ח רשם החברות שצורף כנספח ד' ל-ת/8, מחזיק הנאמן עבורו 15,900 מניות. עם זאת, מדובר ברישום מניות על שם הנאמן ולא על שם התובע, והתובע אישר בעדותו כי ככל הנראה מדובר בטעות, כי אין בידו כל ראיה על קבלת מניות נוספות וכי אינו יודע אם הנאמן מחזיק מניות גם עבור אחרים (עמ' 18).

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

9. בסעיף 4.3 לתכנית ההקצאה נקבעו הוראות לעניין זכויות ההצבעה בגין המניות שיוקצו לכל עובד וכך נאמר:

Until the consummation of an IPO, such Shares shall be voted by an irrevocable proxy (the: "Proxy") pursuant to the directions of the Board, such Proxy to be assigned to the indemnified and held harmless by the Company against any cost or expense (including counsel fees) reasonably incurred by him/her, or any liability (including any sum paid in settlement of a claim with the approval of the company) arising out of any act or omission to act in connection with the voting of such Proxy unless arising out of such member's own fraud or bad faith, to the extent permitted by applicable law. Such indemnification shall be in addition to any rights of indemnification the person(s) may have as a director or otherwise under the company's articles of association, ant agreement, any vote of shareholders or disinterested directors, insurance policy or otherwise.

משמע, זכויות ההצבעה בשל החזיקה במניות המוקצות לעובדים יהיו מוקנות, כל עוד לא הוחלט על הנפקה ראשונה לציבור, למיופה כוח שיקבע על ידי דירקטוריון החברה.

10. בהתאם להוראה זו חתם התובע על כתבי ייפוי כוח (PROXY) המסמיכים את יו"ר דירקטוריון החברה להשתתף בישיבות החברה ולהצביע בשם בעל המניות המוקצות (כתבי הפרוקסי סומנו כנספח 10 לתצהיר נ/3).

11. בהתאם להסכם ההעסקה, לתכנית ההקצאה ולהסכם הנאמנות, הוחזקו האופציות למניות שהוענקו לתובע על ידי הנאמן. בשנת 2011 ביקש התובע לממש את האופציות שהוענקו לו וחתם על כתב מימוש (נספח 11 ל- נ/3). התובע שילם את מחיר המימוש כפי שנקבע בכתבי ההעסקה, והחל מאותו מועד מחזיק הנאמן במניות שהוקצו לתובע.

התביעה

12. בכתב התביעה מושא תיק זה טוען התובע כי מכוח הקצאת המניות עבורו, עומדות לו זכויות שנות כבעל מניות. התובע עותר בכתב התביעה להצהיר כי עומדת לו זכות העיון בפרוטוקולים של האספות הכלליות בחברה, בתקנון החברה ובדו"חותיה הכספיים בהתאם לסעיפים 184-185 לחוק החברות, התשנ"ט-1999. כן עותר הוא להצהיר כי עומדות לו כל הזכויות העומדות על פי דין לבעל מניות בחברה ובהן הזכות להצביע באספת בעלי המניות. התובע עותר גם להצהיר כי ייפוי הכוח שנחתמו על ידו (הפרוקסי), בטלים.

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-18 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

13. בתצהירו ציין התובע כי הוא מבקש לממש את זכותו להעביר את המניות מהנאמן אליו. לצורך כך הוא זקוק לכל המידע בנוגע לחברה, שכן העברת המניות מהנאמן אליו כרוכה בתשלום מס הנגזר מהערכת שווי החברה. חשוב לציין כי התובע סיים את עבודתו בחברה ביום 18/11/2012.

14. הנתבעת מצידה ביקשה לדחות את התביעה והדגישה כי הואיל והמניות מוחזקות על-ידי הנאמן ורשומות על שמו, הרי שכל הזכויות הנובעות מהחזקת המניות, לרבות הזכות לקבלת מידע, נתונות לנאמן בלבד. הנתבעת מדגישה כי על פי הסכם ההקצאה נקבע כי זכויות ההצבעה של העובדים להם יוענקו מניות, יהיו נתונות רק לנציג הדירקטוריון עד להנפקת המניות לציבור. הטעם בכך, כך נטען, הוא להבטיח את זכויות המשקיעים בחברה אשר הסכימו להקצאת המניות רק בתנאי שזכויות ההצבעה ישמרו לדירקטוריון.

15. הנתבעת אף הגישה בקשה לסילוק התביעה על הסף בנימוק כי התובע אינו בעל מניות בחברה. בבקשה נטען כי על פי הדין, סעיף 176 לחוק החברות, בעל המניות הוא רק מי שרשום ככזה במרשם בעלי המניות, ולפי סעיף 131(א) לחוק החברות גם מי שמחזיק מניות בנאמנות יירשם כבעל מניות בחברה. הואיל ומי שנרשם כבעל המניות הוא הנאמן, כך נטען, לא עומדת לתובע כל עילת תביעה.

16. יובהר כי לאחר הגשת התביעה ובמהלך הדיונים בתיק, נעשה ניסיון להגיע להסדר בדבר מתן אפשרות עיון במסמכי החברה. הצדדים לא הגיעו להסכמה על נוסח כתב סודיות שעליו יחתום התובע, כתנאי למימוש זכות העיון. גם הניסיון להגיע להבנה בדבר קבלת המסמכים באמצעות הנאמן לא צלח.

17. נציין עוד כי התובע הגיש כנגד החברה גם תביעה לבית הדין לעבודה (פ"ה 15-06-62184, נספח 1 ל-3). בכתב התביעה המקורי שהוגש לבית הדין לעבודה, העלה התובע גם טענות בדבר זכויותיו במניות וזכויות ההצבעה שיש לו מכוח זכויותיו במניות. בסופו של יום תיקן התובע את תביעתו לבית הדין (נספח 3 ל-3/נ) והסתפק בתביעה כספית שאינה מבוססת על זכויות במניות.

דיון והכרעה

18. ההכרעה בתביעה מחייבת התייחסות לשתי סוגיות נפרדות; האחת, האם לתובע זכויות בחברה כבעל מניות, לרבות הזכות להשתתף באספות החברה והזכות לעיון במסמכי החברה; השנייה, תוקפם של ייפוי הכוח שניתנו על ידי התובע להצבעה באספות החברה.

כפי שיפורט להלן, הגעתי למסקנה כי בשתי הסוגיות הדין עם הנתבעת; כל עוד מוחזקות המניות על ידי הנאמן אין לתובע זכויות כבעל מניות; כמו כן שוכנעתי כי לא נפל פגם בתוקפם של ייפוי הכוח עליהם חתם התובע.

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-18 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

את הדיון אפתח במספר הערות מקדמיות לעניין הסדר הקצאת המניות לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, לאחר מכן אדון בזכויותיו של עובד שקיבל מניות בהקצאה בהתאם לתכנית הקצאה מאושרת לפי סעיף 102 לפקודה, ולבסוף אדון בטענות לעניין תוקף ייפוי הכוח (PROXY).

הקצאת מניות לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה

19. בחברות רבות, במיוחד בחברות הזנק (סטארט אפ), התפתח נוהג לפיו כחלק משכר העבודה מוענקות לעובדים זכויות במניות החברה. הקצאת מניות לעובדים נועדה למספר תכליות; הקצאת המניות מאפשרת תגמול לעובד גם כאשר לחברה אין די אמצעים לתשלום שכר. הדבר בולט במיוחד בחברות הנזק אשר מתקשות לגייס כסף לתשלום שכר גבוה לעובדים; הקצאת מניות לעובדים מחזקת את הקשר שבין העובדים לחברה; משמשת תמריץ להשקעת זמן ומרץ לקידום עסקי החברה. בדרך זו מצפה החברה להגדלת הפריזון ולהגדלת רווחי החברה; הקצאת מניות מהווה הכרה במעמד העובדים כשותפים בפיתוח החברה ובמיזם הכלכלי של החברה; הקצאת מניות לעובדים מקטינה את החשש לעזיבת מקום העבודה ומקטינה את נייודות העובדים בין חברות שונות (ראו באופן כללי על תכליות ההקצאה: ע"א 6159/05 פקיד שומה תל אביב 3 נ' לפיד (31/12/2008); ע"א 54/96 הולנדר נ' המימד החדיש תוכנה בע"מ, פ"ד נב(5) 673 (1998); ע"א 7034/99 פקיד שומה כפר סבא נ' דר, פ"ד נח(4) 913 (2004); ש.לביא החברה - תגמול מנהלים ועובדים במכשירים הוניים, אופציות לעובדים ולבכירים עמי מט-נג (2007); י. גרוס, דיני המס החדשים, 134 (מהדורה שלישית, 2003)).

20. הקצאת מניות או אופציות לקבלת מניות לעובדים מהווה הטבה לעובד ועל כן עשוי העובד להתחייב בתשלום מס הכנסה, בהתאם לשווי ההטבה (ראו סעיפים 2) ו-102 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש]; ע"א 7034/99 הנ"ל, בעמ' 921; א' רפאל מס הכנסה 76 (מהדורה שלישית בהשתתפות י' מהולל, כרך א, תשנ"ה)). תשלום המס במועד מתן ההטבה יוצר קושי רב ופוגע בתכלית להענקת המניות. תשלום המס מקטין את התמריץ לקבלת מניות במקום תשלום כספי, מחייב הערכת שווי של החברה אף אם החברה בתחילת דרכה, גורר הוצאות נלוות רבות ופוגע ביעילות ההקצאה (ראו א' יורן "הטבת המס החדשה בהנפקת מניות ואופציות לעובדים" מס' 3/ג (1989); יוסף גרוס תכנון המס בניירות ערך ובהשקעות 124-125 (1984)).

21. קשיים אלו לא נעלמו מעיני המחוקק ועל כן נקבעו בפקודת מס הכנסה הסדרים מיוחדים שנועדו להקל על החברות המעסיקות ועל העובדים את נטל המס במועד ההקצאה. ההוראה המרכזת את הטבות המס בהקצאה לעובדים כלולה בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה. הואיל והוראה זו תוקנה מספר פעמים נתייחס רק לנוסח הסעיף שלאחר תיקון 132 לפקודה (ראו סקירה במאמרו של י' גרוס "אופציות ומניות לעובדים לאור הרפורמה במס" מס' 2/א, 1 (2009); ש' לביא הנ"ל, אופציות לעובדים ולבכירים, בעמ' 89; ע"מ (י-ם) 52821-01-12 קיפל נ' פקיד שומה ירושלים 3, פסקאות 17-16 (10/8/2014)).

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

22. סעיף 102 מאפשר את דחיית תשלום המס בשל ההקצאה למועד מימוש ההקצאה. הסעיף מבחין בין שני מסלולי הקצאה שונים; הקצאה באמצעות נאמן והקצאה ישירה לעובדים. בהקצאה ישירה לעובד, יחויב העובד במס על שווי ההקצאה כאילו הייתה הכנסת עבודה במועד ההקצאה (סעיף 102 (ג)(1)), ועם המימוש יחויב במס בגין רווח ההון שנצבר לו. עם זאת, ככל שמדובר בחברה שאינה נסחרת בבורסה, ידחה החיוב במס למועד המימוש והוא יחויב בהכנסת עבודה בהתאם לשווי המניות.

לעומת זאת, כאשר ההקצאה מבוצעת באמצעות נאמן שאושר על-ידי פקיד השומה, יידחה כל תשלום המס למועד המימוש. גם במסגרת זו ישנן מספר אפשרויות שכן לחברה עומדת הבחירה בין הקצאה במסלול של הכנסת עבודה להקצאה במסלול רווח הון. בכל אחד ממסלולים אלו יחולו תנאים שונים המסדירים את ההטבה.

מבלי להיכנס לכל ההסדרים נבחר, כי אם בחרה החברה במסלול של הכנסת עבודה יחויב העובד במס עם המימוש, ויראו את שווי ההטבה (שווי המניות) כהכנסת עבודה במועד המימוש. במקביל תוכל החברה, המעסיקה, לנכות את שווי ההטבה כהוצאת שכר. תנאי לתחולת ההוראה הוא כי המניות יוחזקו על ידי הנאמן לתקופה של 12 חודשים לפחות מתום שנת המס בה בוצעה ההקצאה. לעומת זאת, אם בחרה החברה במסלול רווח הון, יחויב העובד בעת המימוש במס רווחי הון בשיעור של 25% משווי המניות במועד המימוש. במקרה שכזה, לא תוכל החברה לנכות את שווי ההטבה כהוצאת שכר. תנאי להטבה במסלול רווח ההון הוא כי המניות יוחזקו בידי הנאמן לתקופה של 24 חודשים לפחות (ראו פירוט ההסדר, א' נמדר מס הכנסה - יסודות ועיקרים 587-589 (מהדורה רביעית, 2013)).

רואים אנו כי התנאי הבסיסי להענקת מלוא ההטבות לפי סעיף 102 מצוי בדחיית מועד מימוש ההקצאה על ידי העובד עד תום התקופה הקבועה בכל מסלול. בתקופה זו יחסמו המניות, לא יועברו לעובד, ויוחזקו על ידי נאמן.

23. נאמן, אשר החזקתו במניות מאפשרת את מתן ההטבה, הוא נאמן שאושר על ידי פקיד השומה (ראו הגדרת נאמן, סעיף 102). אישור הנאמן ייעשה בהתאם לכללי מס הכנסה (הקלות מס בהקצאות מניות לעובדים), התשס"ג-2003 (להלן: הכללים).

24. עוד נציין כי על פי הפקודה והכללים, לא תאושר ההטבה אלא אם בתנאי ההקצאה נקבע כי העובדים אינם רשאים לממש את המניות לפני תום התקופה (סעיף 6(3) לכללים); וכי יופקדו בידי הנאמן עד לתום התקופה, כל הזכויות המוקנות מכוח המניות שהוקצו, לרבות הזכות למניות הטבה, וכי יחול עליהן אותו מסלול מיסוי (סעיף 6(4) לכללים).

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

זכויות העובד בתקופת הנאמנות

25. כפי שהוסבר לעיל, החברה אישרה תכנית להקצאת אופציות למניות לעובדים והתקשרה עם נאמן שאושר על ידי פקיד השומה לצורך ביצוע תכנית ההקצאה. בהסכם ההעסקה ובתכנית ההקצאה נקבע מפורשות כי הקצאת המניות תיעשה באמצעות נאמן במסלול רווח הון (ראו למשל סעיף 3.72 להסכם ההעסקה עם התובע). התובע מימש את האופציות, ובמקומן הוקצו לנאמן המניות. על כן נעסוק בבחינת זכויותיו של עובד שהמניות הוקצו לו על ידי מעסיקו באמצעות נאמן.

26. למעשה, מוקד המחלוקת נעוץ בשאלה מה היא משמעות הקצאת המניות באמצעות הנאמן מבחינת דיני החברות, ומה הן הזכויות העומדות לתובע אשר לטובתו הוקצו המניות; האם בתקופת החסימה בה מוחזקות המניות בידי הנאמן, עומדות לו זכויות כלשהן כבעל מניות, ובהן זכות ההשתתפות באספת בעלי המניות והזכויות לקבלת המידע המגיעות לבעל מניות, או שמא רק לנאמן עומדות זכויותיו של בעל מניות בחברה.

27. בפקודת מס הכנסה ובכללים אין התייחסות מפורשת למהות הזכויות המוענקות לנאמן המחזיק במניות בהתאם לתכנית ההקצאה ואין התייחסות לזכויותיו של העובד במניות בתקופת החסימה. כדי לברר מהן זכויות העובד במניות, אם בכלל, והאם רשאי הוא לממש זכויות אלו, או חלקן, בטרם תשולם המס בתום תקופת החסימה, עלינו לבחון תחילה את מהותה של הנאמנות בגדרה נמסרות המניות להחזקת הנאמן, את היקף הזכויות של המחזיק במניות, את משמעות רישום המניות על שם הנאמן ולאחר את המשמעות התואמת את תכלית הקצאת המניות באמצעות נאמן.

טיבה של הנאמנות

28. התובע מניח כי הנאמן פועל בשמו ובעבורו, וכי החזקת המניות בנאמנות נועדה להבטיח את זכותו של התובע כנהנה במניות. אלא שהדברים אינם כה פשוטים.

סעיף 1 לחוק הנאמנות, התשל"ט-1979 מגדיר נאמנות כ" [...] זיקה לנכס שעל פיה חייב נאמן להחזיק או לפעול בו לטובת נהנה או למטרה אחרת".

כל אחד ממרכיבי ההגדרה מעורר שאלות מורכבות (ראו ש' כרם, חוק הנאמנות, התשל"ט-1979, עמ' 99 ואילך (מהדורה רביעית, 2004)). הסוגיה העיקרית שבה נחלקו משפטנים הייתה האם ה"זיקה", של הנאמן לנכס משמעה כי הנכס הוקנה לבעלותו של הנאמן או שמא די בקיומה של זיקה פחותה מכך (ראו את הדיון בגישות השונות בע"א 4660/94 היועץ המשפטי לממשלה נ' לישיצקי, פ"ד נה(1) 88, 124-125, (1999); ע"א 3829/91 ואלס נ' גת, פ"ד מח(1) 801 (1994); בג"צ 861/07 קמחי נ' רשם האגודות השיתופיות (08/12/2010); י' ויסמן "אבני נגף בחוק הנאמנות" עיוני משפט 282 (1980)).

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-18 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

שאלה נוספת שמתעוררת נוגעת למשמעות של הטלת חובה "לטובת נהנה או למטרה אחרת". לא תמיד הנהנה כלפיו מוטלות על הנאמן חובות הוא יוצר הנאמנות ולא תמיד מדובר בגורם מוגדר (ראו ש' כרם הנ"ל עמ' 108-110 וכן בע"מ 7033/15 פלוני נ' פלוני, פסקה 5 (1/9/2016)). זאת ועוד, יש לבחון מהי נאמנות למטרה אחרת, מהי אותה מטרה שלשמה מוטלת החובה על הנאמן ומהם הכלים למימושה (ראו ש' כרם הנ"ל, בעמ' 128-129).

29. דומה כי המושג נאמנות כולל בחובו מצבים שונים; לעיתים דומה מושג הנאמנות לשליחות שבה מוטלת על השליח חובה לפעול עבור שולחו על פי הוראות השולח, ולעיתים יראו בנאמן כגורם עצמאי שאינו מחויב לפעול על פי הוראות הנהנה (בעיקר מקום בו לא נקבעו בתנאי הנאמנות הגבלות על דרך הניהול והפעולה של הנאמן), אף כי עליו לפעול, על פי שיקול דעתו, לטובת הנהנה (ראו אהרן ברק חוק השליחות 1121-1122 (כרך שני, 1996); ע"א 9225/01 זיימן נ' קומרן (13/12/2006); ע"א 3829/91 וואלס נ' גת, פד"י מח(1) 801 (1994)).

30. כאשר בוחנים את חובותיו של הנאמן הממונה על פי תכנית הקצאה שאושרה על ידי פקיד השומה, מתחייבת המסקנה כי מדובר בנאמנות השונה משליחות וכי חובותיו של הנאמן אינן מוטלות רק על מנת להבטיח את העובד - הניצע על פי תכנית ההקצאה. חובות הנאמנות של הנאמן הן כלפי מספר גורמים. מינוי הנאמן והקצאת המניות באמצעותו נועדה להבטיח כי הזכויות במניות לא יעברו לעובד בטרם תשלום המס כקבוע בסעיף 7 לכללים. על כן, חובותיו של הנאמן הן בראש ובראשונה להבטיח את תשלום המס, ועל כן חובות הנאמנות שלו היא בעיקר כלפי רשויות המס (ראו את האמור אצל ש' לביא לעיל בעמ' 492).

לנאמן חובות נאמנות גם לחברה, שכן עליו לפעול על פי תנאי הנאמנות כפי שנקבעו בהסכם הנאמנות, להבטיח כי מימוש הזכויות במניות לא יביא לפגיעה בחברה, כי כל הדיווחים הנדרשים על פי דין בעת מימוש המניות ותשלום המס במימוש (הניכוי במקור) ייעשו כדין ולא יטילו חובות על החברה, ועוד.

לנאמן גם חובות נאמנות כלפי העובד. עליו להחזיק את המניות עבורו על מנת שבבוא העת וכשירצה בכך, יוכל העובד לממש את זכויותיו ולקבל לידי את המניות, כפוף לתשלומי המס. הנאמן שומר על המניות ועל הזכויות הנלוות להן עבור העובד (ראו לעניין ריבוי נהנים, ש' כרם הנ"ל, בעמ' 126).

31. בהסתכלות כללית יותר ניתן לומר כי חובותיו של הנאמן הן להבטיח את מימושה של תכנית ההקצאה על כל מרכיביה (ראו ש. לביא הנ"ל, עמ' 494-496). הבטחת תכנית ההקצאה משמעה הבטחה כי המניות יועברו לעובד רק במסגרת תנאי התכנית, ולאחר תשלום המס המתחייב. עוד נדרש הנאמן להבטיח כי בתקופת הביניים שעד העברת המניות לידי העובד לא יפגעו החברה או העובד. דהיינו,

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

עליו להבטיח כי החזקת המניות לא תשפיע על פעילותה השוטפת של החברה מחד גיסא, ולא תגרע מזכויותיו של העובד במועד מימוש זכויותיו, מאידך גיסא.

32. הואיל וחובת הנאמנות של הנאמן אינה מופנית רק לעובד, יש לדבר השלכה גם על זכויותיו של העובד כלפי הנאמן בתקופת הנאמנות. מאחר שהחובה הראשונה של הנאמן היא כלפי רשויות המס, כלומר החובה להבטיח כי בטרם יועברו הזכויות במניות לעובד ישולם המס החל על פי דין (בשים לב למסלול ההקצאה שנבחר), ברי כי לעובד לא יכולות להיות זכויות שיש בהן משום מימוש הזכויות במניות. הענקת זכויות שכאלו לעובד חותרת תחת ההסדר המעניק לעובד הטבת מס בשל דחיית מועד המימוש.

33. כאן נזכיר כי החזקה במניות מעניקה לבעל המניות אגד של זכויות (ראו יוסף גרוס הנ"ל, תכנון המס בניירות ערך ובהשקעות, בעמ' 119; סעיף 1 לחוק החברות; ד"נ 39/80 ברדיגו נ' פדרליין, פ"ד לה (4) 197 (1981)).

המניה היא נכס סחיר וניתן להעבירו לאחר, לשעבדו, וכדומה; למחזיק במניה זכויות כלפי החברה, כגון הזכות להשתתף באספות בעלי המניות ולהצביע; הזכות לקבלת רווחים (דיבידנד); הזכות למינוי חברי דירקטוריון (אלא אם זכות זו הוגבלה לסוג מניות מסוים); הזכות לקבלת מידע וכדומה (ראו גם ד"נ 39/80 הנ"ל; רע"א 4958/15 שירדתי בריאות כללית נ' אהרון, פסקה 31 והמקורות המובאים בה (23/10/2017)).

34. העמדה שמציג התובע אומרת למעשה כי תכנית ההקצאה לפי סעיף 102 לפקודה שוללת ממנו רק את הזכות לסחור במניות - להעבירן על שמו או למכרן לצד ג', וכי שאר הזכויות המוענקות לבעל המניות שמורות לו. גישה זו אין לקבל.

35. כל עוד לא מימש העובד את זכויותיו, בין בדרך של קבלת המניות על שמו ובין בדרך של מכירה לצד שלישי, תוך תשלום מס, אין לעובד זכויות במניות. עומדות לו רק זכויות כלפי הנאמן, שבראשן הזכות לדרוש מהנאמן לקיים את חובות הנאמנות המוטלים עליו (ראו ש. לביא הנ"ל, עמ' 498-499). כך גם נקבע בכללים ובהסכם הנאמנות.

סעיף 7(א) לכללים קובע:

הנאמן לא יעשה כל עסקה או פעולה במניות, לא יעביר אותן, ימחה אותן, ימשוך אותן, יעקל אותן או ישעבד אותן מרצון ולא ייתן בשלהן ייפוי כוח או כתב העברה, בין אם תוקפם מיידי ובין אם תוקפם בתאריך עתידי, למעט העברה מכוח צוואה או על פי דין, אלא לאחר תשלום המס החל בשל הקצאתן או לאחר שהבטיח את תשלום המס כאמור; הועברו המניות מכוח צוואה או על פי דין, יחולו הוראות סעיף 102 והוראות כללים אלה כל יורשיו או נעבריו של העובד, לפי הענין.

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-18 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

הוראה זו מלמדת כי חלה על הנאמן חובה לשמור בידיו את כל הזכויות הנובעות מהחזקת המניות, שהרי הסעיף אוסר על ביצוע כל עסקה, ואפילו הענקת ייפוי כוח, בטרם תשלום המס החל בגין הקצאת המניות.

גם הסכם הנאמנות (נספח 8 ל-3/נ) כולל בסעיף 3 את אותן הוראות כאמור בסעיף 7(א) לכללים. גם עו"ד גולדרייך שהעיד מטעם הנאמן אישר כי פרט לזכות לדרוש את שחרור המניות, אין לעובד כל זכות במניות בטרם שילם את המס (עמ' 11).

36. קבלת עמדתו של התובע ולפיה הקצאת המניות באמצעות הנאמן חוסמת רק ביצוע עסקאות לסיחור המניות, או עברתן לידיו, בעוד לעובד עומדות כל הזכויות המוענקות לבעל מניות מכוח ההחזקה בהן, סותרת גם את תכלית ההקצאה באמצעות נאמן. הצבעה באספת בעלי מניות, קבלת דיבידנד, עיון במידע וכדומה, מהווים מימוש של הזכויות במניות ועל-כן, מנוגדים למשמעות ההקצאה באמצעות הנאמן.

רישום המניות

37. סעיף 130 לחוק החברות מורה כי במרשם בעלי המניות יירשמו פרטיו של כל בעל מניות. רק מי שנרשם כבעל מניות בחברה ייהנה מהזכויות המוקנות לבעל מניות. כך בסעיף 176 לחוק החברות נאמר כי:

"בעל מניות בחברה פרטית הוא מי שרשום ככזה במרשם בעלי המניות".

38. בהתאם נקבע כי כל עוד לא נרשמו מניות על שמו של אדם, הוא לא ייהנה מהזכויות המוענקות לבעל מניות (ראו י. גרוס הנ"ל, עמ' 295-296; ע"א 498/69 ח' מ' תגרין בע"מ נ. צימרמן פ"ד כ"ד(1) 421 (1970); תני"ג 20087-11-11 בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ נ. חמו (14/6/2012); תני"ג 12264-07-16 א.י. אומגה אנטרפרייזס בע"מ נ. גרצנשטיין (25/2/2018); תני"ג 38591-03-12 בר עם נ' אל על נתבי אויר לישראל בע"מ (8/7/2014);).

39. לכלל ולפיו בעל המניות הוא רק מי שרשום כבעל מניות בחברה קיים חריג יחיד בחוק החברות בסעיף 177(1) המורה כי בחברה ציבורית ייחשב כבעל מניה גם "מי שלזכותו רשומה אצל חבר בורסה מניה ואותה מניה נכללת בין המניות הרשומות במרשם בעלי המניות על שם חברה לרישומים"; משמע, בחברה ציבורית יכול ליהנות מזכות של בעל מניות גם מי שמניותיו אינן רשומות במרשם החברה אלא אצל חברה לרישומים, שהיא עצמה רשומה כבעלת המניות (ראו י. גרוס לעיל, עמ' 296-297; רע"א 2549/09 חברת א.י. ס.י. א.מ. יצרני מיזוג אוויר בע"מ נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ (28/7/2010)).

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

40. כאשר מי שרשום כבעל מניות בחברה מחזיק במניות בנאמנות עבור אחר חלה הוראת סעיף 131(א) לחוק החברות המורה כי "בעל מניות שהוא נאמן יודיע על כך לחברה, והחברה תרשום אותו במרשם בעלי המניות, תוך ציון נאמנותו, וידאו אותו לעניין חוק זה כבעל מניה" (ההדגשה הוספה - ר' ס').

רישום חברה לרישומים כבעלת מניות אינו זהה לרישום נאמן ועל כן מורה סעיף 131(ב) כי הוראת סעיף 131(א) לא תחול על רישום שכזה.

41. משמע, מכל האמור מתחייבת המסקנה כי חוק החברות רואה בנאמן אשר נרשם במרשם בעלי מניות, כבעל מניות ולכן מלוא הזכויות המוענקות לבעל מניות מוענקות לאותו נאמן רשום. ההודעה על החזקת המניות בנאמנות, אינה מוציאה את הנאמן מהגדרת בעל מניות.

זכויות התובע

42. ולענייננו, החברה הקצתה לתובע מניות באמצעות הנאמן. תחילה הוענקו לו רק אופציות ועם מימושן מחזיק הנאמן את המניות עבור התובע. התובע לא ביקש לממש את זכותו למניות, לא שילם את המס ועל-כן המניות עדיין מוחזקות על-ידי הנאמן. המניות רשומות במרשם בעלי המניות על שם הנאמן.

לפיכך, התובע נעדר זכויות כלשהן כלפי החברה, וכל הזכויות הנובעות מהחזקת המניות לרבות זכויות-ההצבעה והזכות לקבלת מידע לפי סעיפים 184-185 לחוק החברות נתונות לנאמן בלבד. ויפים לעניין זה גם הדברים שנקבעו עוד בע"א 498/69 הנ"ל:

(מכאן ש)בעלות שביושר במניות מקנה זכויות רק כלפי הנאמן עצמו ובכל מה שנוגע לחברה, הבעלים שביושר הוא זר כלפיה. הוא אינו יכול להצביע באסיפותיה ואין לו כל מעמד בה. אמנם נכון שהנאמן חייב לפעול בחברה בהתאם להוראות של הבעלים שביושר, אך אם הוא מתעלם מההוראות אלה ופועל בניגוד להן, פעולותיו הן כשרות בתכלית בכל מה שנוגע לחברה, ותרופתו של הבעלים שביושר היא נגד הנאמן בלבד.

43. התובע טוען גם כי בהיעדר גישה למידע הוא אינו יכול לשלם את המס החל בעת העברת המניות על שמו. הואיל ותכנית ההקצאה בוצעה במסלול של רווח הון, נדרשת, כך לטענתו, הערכת שווי של החברה ולשם כך הוא זקוק למלוא המידע.

44. טענה זו של התובע אינה מחייבת את קבלת עמדתו בדבר היקף זכויותיו במניות. ראינו כי במהלך דיוני קדם-המשפט הוסכם כי הנאמן יהיה רשאי לממש, מכוח החזקת המניות, את זכות העיון כקבוע בחוק החברות. יתרה מזאת, עו"ד גולדרייך אישר כי הנאמן פנה לחברה לצורך קבלת נתונים להערכת השווי (עמ' 13). והדבר ברור, ככל שעובד שמבקש לשלם את המס יידרש להערכת השווי, הוא יכול לפנות לנאמן וזה, כמחזיק במניות, רשאי לקבל את המידע הדרוש להערכת השווי. ודוק, על

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

הנאמן חלה חובת ניכוי המס במקור (סעיף 7(ג) לכללים) ועל כן גם לנאמן אינטרס לברר את המידע בנוגע להערכת השווי וחבות המס של העובד. מכל מקום, המידע הדרוש להערכת השווי אינו זהה לכל המידע המבוקש על ידי התובע, והדיון בהערכת שווי אינו מקנה לתובע זכויות של בעל מניות בחברה.

ייפוי הכוח PROXY

45. כפי שפורט לעיל, התובע חתם על כתבי ייפוי-כח (PROXY) המסמיכים את יו"ר דירקטוריון החברה להצביע בשמו באספות בעלי המניות. על פי האמור בייפוי הכוח, הם יהיו תקפים עד למועד ההנפקה של מניות החברה לציבור (IPO – Initial Public Offering).

46. מהראיות מתברר כי החתמה על ייפוי כוח המסמיכים את נציג הדירקטוריון להצביע בשם העובדים מקובלת בתכניות הקצאה לעובדים ועל-כן מופיעה הוראה כזו גם בסעיף 4.3 לתכנית ההקצאה. עו"ד גולדרייך, בא כוח הנאמן, העיד אף הוא כי במרבית החברות שמניותיהן מוחזקות בנאמנות, כך נעשה. כך גם נחתמו מסמכי ייפוי כוח על ידי עובדים אחרים (ראו נספח 13 לנ/3).

47. מתן ייפוי הכוח לדירקטוריון או לנציגו נועד להבטיח כי הקצאת המניות לעובדים, שתכליתיה הוזכרו לעיל, לא תפגע בפעילות השוטפת של החברה ובניהולה. למעשה, משמעות החתימה על ייפוי הכוח היא כי לעובדים שקיבלו מניות בהקצאה, לא תהיה השפעה על ניהול החברה וקבלת החלטות באספת בעלי המניות, עד למועד ההנפקה לציבור.

48. צריך לזכור כי עד למועד ההנפקה הראשונה לציבור מתבססת חברת ההזנק, כדוגמת החברה בענייננו, על מימון המגיע ממשקיעים שונים. אלו מבקשים לשמור על כוחם באספות בעלי המניות ובניהול החברה. אם העובדים שקיבלו אופציות ישתתפו באספות בעלי המניות ויזכו לזכויות הצבעה כשל המשקיעים, יש חשש שמא תתקשה החברה לגייס משקיעים או שלחלופין תמנע החברה מהקצאת מניות לעובדים. כך או כך, הגבלת כוח הצבעה של העובדים שקיבלו מניות כהקצאה על פי תכנית הקצאה לעובדים, נועדה לאפשר, בין היתר, הענקת הטבות לעובדים תוך שמירת כוחם של המשקיעים והמייסדים.

49. כפי שהובהר לעיל, על פי סעיף 7 לכללים ועל פי הסכם הנאמנות, לא רשאי הנאמן להעניק ייפוי כוח כל עוד לא שולם המס. משמע, בין אם נדרש התובע לחתום על ייפוי הכוח במועד ההקצאה ובין אם לאו, ברי שבכל תקופת החזקת המניות בנאמנות, לא יכלו להיות לו זכויות הצבעה בשם החברה. הואיל ועד היום המניות מוחזקות בנאמנות על ידי הנאמן, הרי שהעלאת הטענות לגבי תקפם של ייפוי הכוח שנחתמו על-ידי התובע, היא מוקדמת. כל עוד לא ישלם התובע את המס ויקבל את המניות על שמו, אין לא ולא יכולות להיות לו זכויות הצבעה.

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

50. התובע טוען כי אולץ, שלא כדין לחתום על ייפוי הכוח. לטענה זו אין בסיס. ראינו כי תכנית ההקצאה שאושרה על ידי החברה כללה הוראה בדבר חתימה על ייפוי הכוח. הוראה זו חלה בכל ההקצאות ולא רק בעניינינו של התובע.

51. זאת ועוד, התובע היה מיוצג בעת חתימת הסכם העסקה ובעת החתימה על כתבי הענקת האופציה ואף העביר את המסמכים לבדיקת עורך דין מטעמו (עמ' 17). גם אם קיימים הבדלים בין נוסח בכתב הענקה משנת 2011 לנוסח משנת 2012, אין הדבר מלמד כי התובע אולץ לחתום על ייפוי הכוח, או כי לא הבין את משמעות חתימתו.

עוד אעיר, כי מעיון בייפוי הכוח (נספח 10 ל-נ/3) ניתן לראות כי בכולם נרשם כי הם ייפוי כוח בלתי חוזרים וכי כולם מפנים לתכנית ההקצאה מיום 28/3/2010. משמע, גם אם במועד כלשהו חתם התובע על ייפוי כוח ללא ייעוץ משפטי נוסף, אין לכך כל חשיבות שהרי בכל ייפוי הכוח נכללו אותן הוראות.

52. מכל מקום, בהליך הנוכחי אין צורך לדון האם יכול התובע בנסיבות כלשהן לבטל או לשנות את ייפוי הכוח שכן המניות עדיין מוחזקות על ידי הנאמן. רק אם וכאשר יממש התובע את זכויותיו והמניות יעברו על שמו עשויה להתעורר שאלה בדבר זכותו לשנות מייפוי הכוח ובמקרה שכזה, יהיה מוטל עליו הנטל לשכנע כי התקיימו נסיבות המצדיקות על פי דין את ביטול או שינוי ייפוי הכוח.

סוף דבר

53. בשים לב לכל האמור, הגעתי למסקנה כי התובע אינו מחזיק במניות החברה וכי לא עומדת לו הזכות לקבלת מידע, ולהשתתפות באספות בעלי המניות. ככל שהתובע יהיה מעוניין להעביר את המניות על שמו, עליו לשאת בכל חבויות המס הנדרשות. אם לשם הערכת השווי יזדקק התובע למידע כלשהו, עליו לפנות לנאמן אשר מחזיק במניות על מנת שזה יפנה בהליך מתאים לקבלת המידע.

לא מצאתי כל עילה להורות על ביטול ייפוי הכוח עליהם חתם התובע.

54. אשר על כן, אני דוחה את התביעה. התובע ישלם לנתבעת הוצאות המשפט בסך כולל של 20,000 ₪. סכום זה יישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד התשלום המלא בפועל.

ניתן היום, י"ח כסלו תש"פ, 16 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.

רון סוקול, סגן נשיא

המחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 18-03-19042-03 נבון נ' סול צ'יפ בע"מ

